

Landskap: Skåne Upptecknat av: Lage Nilsson
Härad: N. Åsbo Adress: Gårdby
Socken: Fagerhult Berättat av: Lina o. Matilda Karlsson
Uppteckningsår: 1938 Född år i Fagerhult sn

Uppteckningen rör

FEM DELAR

Del I

Övernaturliga väsen

(vättarna, skogsnuvan, bäckaman-
nen m.fl.)

(34 sidor)

ACC. NR. 5643

Landskap: Skåne Upptecknat av: Lage Nilsson
 Härad: N. Åsbo Adress: Gårdby
 Socken: Fagerhult Berättat av Lina och Matilda
Karlsson
 Uppteckningsår: 1938 Född år i Fagerhult sn

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

1

Uppteckningen rör (Fem delar)

Del I

Övernaturliga väsen (vättarna, skogsnuvan, bäckamannen,
m.fl.)

Innehållsförteckning.

	sid.
Innehållsförteckning	1
Meddelarnas biografi	4
Foto av meddelarna	10
Djävulsmålning i Fagerhult kyrka	11
Hobergsgubben	12
Jättedotterns leksaker	13
Giftermål med jättekvinna	14
Snibes stuga (på Hallandsås, där det bodde troll)	15

forts.!

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR. 5643

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Skåne Upptecknat av: Lage Nilsson
Härad: N. Åsbo Adress: Gårdby
Socken: Fagerhult Berättat av Lina och Matilda
Karlsson
Uppteckningsår: 1938 Född år i Fagerhult sn

2

Uppteckningen rör

(Innehållsförteckning)

	sid.
Troll lånar bröd	16
Bergtagen	17
Vättarna	18
Skogsnuvan (möte med skogshuggare)	20
Skogsnuvan (hyvelspån som silverpengar)	21
Skogsnuvan (hänger ut tvätt)	22
Bäckamannen i gestalt av karl, skållas	23
Bäckamannen (i gestalt av en häst vid brunnen)	24
Bäckamannen (som en häst i kälhagen)	25
Bäckamannen (som häst, vilken tvingas till arbete)	26
Bäckamannen (som häst i dörren till stegers)	27
Bäckamannen (med lykta i näven, letar efter något)	28
Bäckamannen identisk med Näcken?	29

forts.!

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR. 5643

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Skåne Upptecknat av: Lage Nilsson
Härad: N. Åsbo Adress: Gårdby
Socken: Fagerhult Berättat av Lina och Matilda
Karlsson
Uppteckningsår: 1938 Född år i Fagerhult sn

3

Uppteckningen rör

(Innehållsförteckning)

	sid.
Svin vid kyrkogården	31
Levande gris nergrävd i ladugård	32
Goanisse	33
Trollsmör?	34

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR. 5643

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Skåne Upptecknat av: Lage Nilsson
Härad: N. Åsbo Adress: Gårdby
Socken: Fagerhult Berättat av L. o. Mat. Karlsson
Uppteckningsår: Född år i Fagerhult

4

Uppteckningen rör

1 - 6

Meddelarnas biografi.

Systrarna Jubelina (Lina) och Matilda Karlsson bor i Smedhult nära gränsen till Hishult sn i Halland, och de är födda på ett ställe inte långt från där de nu bo, Lina år 1863 och Matilda 1866.

Fadern, Karl Gustav Nikolausson, var född 1829 i Ramsjön i Hishult sn. Och modern, Ingrid Åkesson, var ävenledes född i Ramsjön, år 1827. Farfadern, Nikolaus Månsson, var från Ramsjön, född 1806, och farmodern, som var född i Smedhult, var död innan meddel. föddes. Farfadern bodde först i Ramsjön, och köpte sedan i Smedhult, och när meddel:s fader gifte sig, köpte han detta farfaderns ställe i Smedhult och bodde sedan här. Detta ställe

forts.!

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR. 5643

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Skåne Upptecknat av: Lage Nilsson
Härad: N. Åsbo Adress: Gårdby
Socken: Fagerhult Berättat av L. o. Mat. Karlsson
Uppteckningsår: 1938 Född år i Fagerhult

5

Uppteckningen rör

Meddelarnas biografi.

2

är det s.k. Länbohuset nära gränsen mot Hishult.

Farfaderns far, Måns, var bonde i Ramsjön, och dog i kräfta.
Hans far var från Tyskland. Han hette Anders Falk.

Han hade kommit hit, när det var krig. Han var en betydande person "och det syntes på min farfar också att han också var litet finare än vanliga bönder". Han skiljde sig så mycket från min far och mor; han talade ett mera vårdat språk. Han var finsmed och snickare. Hans hustru - farmor, som hette Cecilia Jonasson - var av rikt folk, men hon var inte så fin som han. Farmor dog i en feber, som de kallade för huvudsjukdomen. Hon var inte gammal, när hon dog.

forts.!

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR. 5643

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Skåne Upptecknat av: Lage Nilsson
Härad: N. Åsbo Adress: Gårdby
Socken: Fagerhult Berättat av L. o. Mat. Karlsson
Uppteckningsår: 1938 Född år - i Fagerhult

6

Uppteckningen rör

Meddelarnas biografi.

3

Jag tror nästan att farfars farfar hade rymt från Tyskland. Jag vet inte annat än han hade rest med svenska hären, när de voro därinne och kridde, säger Matilda Karlsson.

Morfar var auktionist m.m. Han hette Åke Olsson och bodde i Ramsjön och var född omkr. 1804. Mormodern var litet yngre än mannen och var från Jennagården i Hishult.

Mor hon talade om att denna mormors mor, hon skulle ha varit så frispråkig av sig. Så när morfar var och friade - då hade han en annan med sig som böneman och en stor lång karl var denne liksom morfar själv.

Så hade de blivit bjudna till att stanna, och under det att

forts.!

ACC. NR. 5643

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Skåne Upptecknat av: Lage Nilsson
Härad: N. Åsbo Adress: Gårdby
Socken: Fagerhult Berättat av L. o. Mat. Karlsson
Uppteckningsår: 1938 Född år i Fagerhult

7

Uppteckningen rör

Meddelarnas biografi.

4

den sutto där, kom mormors mor in i stugan från någon dörr och fick se ett par spindeltrådar, som hängde i taket, och slog ner dem med en handduk, som hon hade i handen, under det att hon sa - om spindeltrådarna, förstås: "Se där är två långa friare!" Man kallade gärna sådana spindeltrådar, som hängde i taket för långa friare - men det var mot allt skick och bruk att omnämna sådant vid ett tillfälle som detta, och morfadern liksom också mormodern hade känt sig synnerligen generade över morans pratsamhet.

Sedan gifte sig morfar och mormor i Ramsjön och bodde där. De bodde där, tills att de gingo bort, båda två, och sedan var där en son som tog stället.

forts.!

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR. 5643

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Skåne Upptecknat av: Lage Nilsson
Härad: N. Åsbo Adress: Gårdby
Socken: Fagerhult Berättat av L. o. Mat. Karlsson
Uppteckningsår: 1938 Född år i Fagerhult sn

8

Uppteckningen rör

Meddelarnas biografi.

5

Här har givits upplysningar om meddelarnas förfäder, som de säga sig ha huvudparten av sitt traditionsförråd från. Av stor betydelse har det även varit att de under en lång följd av år gingo borta i bygden som sömmerskor och sydde, om vilket det finns uppteckningar i partiet "Som sömmerskor runt socknen", (sid. 4 f i del V).

Härtill säga de också att de ha en mycket stor del av sitt traditionsförråd från en gammal kvinna Bengta, som bott i närheten av dem i Smedhult. Hon kallades Per-Torkel Nissa Bengta, och hennes man var träskomakare. Hennes föräldrar voro från Örkel-ljunga socken, och hennes svågrar, som bodde i Smedhult "de var

forts.!

ACC. NR. 5643

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Skåne Upptecknat av: Lage Nilsson
Härad: N. Asbo Adress: Gårdby
Socken: Fagerhult Berättat av L. o. Mat. Karlsson
Uppteckningsår: 1938 Född år i Fagerhult sn

9

Uppteckningen rör

Meddelarnas biografi.

6

nästan så gott som snapphanar. Gick omkring och nästan ofredade folk, med ett par hundar och bössor". Men Bengtas man var inte sådan, utan han var en redig människa.

Matilda Karlsson har varit gift (mannen hette Karlsson), sedan år 1900 och tills i häromåret, då mannen dog. Martin Karlsson hette han och var från Norra Örsjö i Hishult församling. System Lina, som inte varit gift, bodde då hos sin syster och sväger, liksom de båda systrarna nu bo tillsammans. De ha varit ett par mycket bra meddelare.

Skriv endast på denna sida!

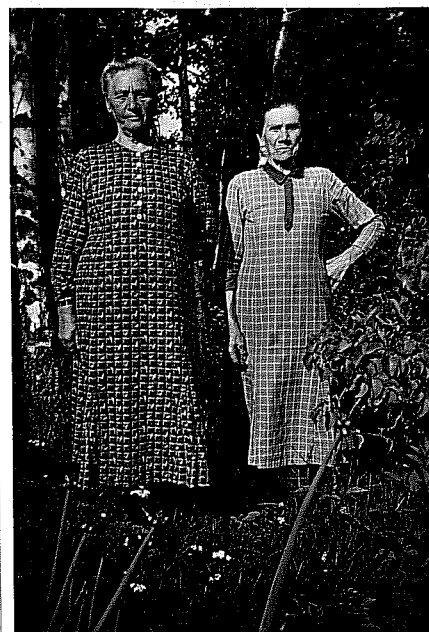
Meddel.
Matilda (filvännor)
och Lina
Karleson, Smed-
hult

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

5643

Landsk. Skåne
Hd. N. Åsbo
Sn. Fagerhult
By etc.

10

H.

Br.

L.

Djup

Diam.

Ägare

(Adr.)

Fotogr.
Teckn. av Lage Nilsson

1908

År

Negativ

ACC. NR. 5643

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Upptecknat av:
Skåne Lage Nilsson
Härad: Adress:
N. Åsbo Gårdby
Socken: Berättat av
Fagerhult Matilda Karlsson
Uppteckningsår: 1938 Född år 1866 i
Fagerhult

Uppteckningen rör Jävulsmålning i Fagerhult kyrka.

Det fanns i Fagerhult gamla kyrka en mycket hemsk målning på läk-
taren, som föreställde jävulen.

Slättbor kom upp till socknen för att sälja något de hade, och
låg på gästgivaregården. De tyckte att de ville gå till kyrkan
"och se Fagerhults pocker".

På gästgivaregården ordnade man så att en dräng klädde ut sig
med ett vitt lakan, horn och annat som hörde till, och gick upp
i kyrkan, så han var på läktaren, då de kommo.

När de därför kommo in och fingo se jävulen i livs levande je-
stalt, blevo de alldeles förskräckta och störtade ut, och skynda-
de sig hem ifrån socknen.

ACC. NR. 5643

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Skåne Upptecknat av: Lage Nilsson
Härad: N. Åsbo Adress: Gårdby
Socken: Fagerhult Berättat av: Lina och Matilda
Uppteckningsår: 1938 Född år i Karlsson, födda
63 o. 66 i Fgrhlt

12

Uppteckningen rör Hobergsgubben (i väsentliga delar).

Hobergsgubben bjöds till barndop. Skulle je fadderpengar. Hobergsgubben: "Är det brukligt?" - Fadern till barnet: "De som vill och ha råd, je." - Tog en hålskoffa pengar; sedan en till: "Ingalunda vill jag vara den sämsta!" - Frågar vilka, som skulle komma. - Jo, det var Tor. Han skulle vara trumslagare. Och sedan Näcken (meddel:na känner sig litet ovissa beträff. denne). Han skulle vara spelman. Hobergsgubben: "Skall dom vara med, då tror jag jag blir hemma." - Och fadern till barnet var glad "när de slapp honom, för hade han kommit, då hade han ätit opp all mat, de haft".

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR. 5643

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Upptecknat av:
Härad: Skåne Adress: Lage Nilsson
N. Åsbo Gärdby
Socken: Fagerhult Berättat av Lina Karlsson
Uppteckningsår: 1938 Född år 1863 i Fagerhult

13

Uppteckningen rör Jättedotterns leksaker.

En dräng jick ute och plöjde. - Det var en jätteflicka - "bara liten; fick gå som hon ville, och skulle ha leksaker". Hon kom till drängen och tog honom och plogen och hästarna och tog dem i förklädet och bar hem det.

"Titta, far, vad jag har hittat," sade hon. - "Det är bara skräp. Gå och bär bort det och sätt det där du tog det," sade han.

"Hennes förkläde måste ha varit starkt," tillfogar min meddelerska.

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR. 5643

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Upptecknat av:
Härad: Skåne Adress: Lage Nilsson
N. Åsbo hd Gårdby
Socken: Fagerhult sn Berättat av Lina Karlsson
Uppteckningsår: 1938 Född år 1863 i Fagerhult

14

Uppteckningen rör Jiftermål med jättekvinna.

Det skall ha varit en smed, "som jifte sej med en jättedotter".
Hon var "många gånger större än han". Han var stygg och misshand-
lade henne. Hon var vänlig och snäll.

Smeden smidde en gång skor för att sko en häst. Så blev skorna
för stora. - "Det kan en väl rätta den," sade hans hustru.

- "Du rätta!" svarade smeden. Då böjde hustrun ihop skon med
fingrarna.

"Är du så stark," sade smeden, "hur kan det då vara att du har
låtit mig slå dig?"

Frun svarade att hon hade lovat sin far att "hon skulle vara
snäll, när hon blev jift".

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR. 5643

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Upptecknat av:
Skåne Lage Nilsson
Härad: Adress:
N. Åsbo Gårdby
Socken: Berättat av
Fagerhult Lina Karlsson
Uppteckningsår: 1938 Född år 1863 i Fagerhult

15

Uppteckningen rör Snibes stuga (där det bodde troll).

På Hallands Ås (här kallad "Åsen") finns en rymlig grotta
- en stor stor stenhall, med golv o. väggar och tak av sten.
En gammal man - säger man - skall ha bott där, som hette
Snibe. Han och hans kvinna. De var troll. I stengolvet i grottan
syns det tre hål efter benen på hennes spinnrock, som hon hade
brukat ha stående där, då hon spann.

Folket på orten här "voro rädda att de skulle göra folk något
ont, och ingen ville vara ovän med dem. Kreatur, får och dylikt
tog han (näml. Snibe) för bönderna, som de skulle ha till mat.)

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR. 5643

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Upptecknat av:
Härad: Skåne Adress: Lage Nilsson
N. Åsbo Gårdby
Socken: Fagerhult Berättat av Lina Karlsson
Uppteckningsår: 1938 Född år 1863 i Fagerhult

16

Uppteckningen rör Troll lånar bröd.

Det var troll på ett ställe, som gick till sin "nabogård" - till folket, som var hemma där, och lånade bröd.

"När de får bakat på Gröna Tuva," sade trollen, "skall ni få bröd igen." - Det var nämligen ett ställe - detta "Gröna Tuva" - där pigan då hon skulle slå opp bröd, snurrade dem avigt. Hon snurrade kakan mot vänster vid det att hon gjorde den. Pigan förstod sig antagligen inte på annat. Och allt bröd, som snurrades åt vänster, tog trollen.

Då man hade fått bakat på det stället, skulle trollen således få bröd till att betala tillbaka det de hade lånat med.

Bröd, som var snurrat åt höger, hade trollen inte någon makt med.

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR. 5643

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Upptecknat av:
Skåne Lage Nilsson
Härad: Adress:
N. Åsbo Gårdby
Socken: Berättat av
Fagerhult Lina Karlsson
Uppteckningsår: 1938 Född år 1863 i
Fagerhult

17

Uppteckningen rör

Bergtagen.

Meddel. sade på tal om en pojk, som hon sade skulle ha blivit bergtagen av trollen att han gick in genom en dörr och kom in i ett berg. Han hade en katekes med sig i fickan. Eftersom han hade katekesen, kunde han också gå tillbaka från trollen. Han råkade under det han var inne i berget tappa katekesen. När han hade tappat den, då kunde han inte hitta hem. Sen hittade han den emellertid igen.

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR. 5643

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Upptecknat av:
Härad: Skåne Adress: Lage Nilsson
N. Åsbo Gårdby
Socken: Fagerhult Berättat av Lina Karlsson
Uppteckningsår: 1938 Född år 1863 i Fagerhult

18

Uppteckningen rör

Vättarna.

Man skulle inte slå ut varmt vatten på marken, för att man inte skulle bränna vättarna. Måste man i alla fall göra det, så skulle man säga till vättarna att man inte ville bränna dem."

Vättarna voro små, små människor. På ett ställe var "morän" ute på arbete. Hon hade ett par barn ensamma hemma. Barnen var små, men skulle sköta sig bäst de kunde, medan deras mor var borta.

När modern kom hem, frågade hon hur barnen haft det under det hon varit borta. "Vi ha lekt och haft så roligt," sade de, "och vi ha varit så många." - "Vilka ha ni då lekt med," frågade modern. Hon var förvånad över vad barnen sade, för dörrarna hade varit stängda. - "Jo, här kom opp en del små barn, som vi ha lekt med," svarade barnen.

Modern frågade var de små barnen hade kommit opp, men det kunde barnen inte säga.

Då sade modern till barnen att om de samma kom opp en annan

Skriv endast på denna sida!

"Akta sig, akta sig, vättar. Det bränner heft."
-anf. av meddel. efter vad hennes farmor brukade säga.

2 sidor.

forts!

ACC. NR. 5643

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Upptecknat av:
Härad: Skåne Adress: Lage Nilsson
N. Åsbo Gårdby
Socken: Fagerhult Berättat av Lina Karlsson
Uppteckningsår: 1938 Född år 1863 i Fagerhult

19

Uppteckningen rör Vättarna.

2

gång, så skulle de lägga märke till var de kom ifrån.

En annan gång, då modern var borta, hade de samma små människorna kommit opp igen. De hade lekt med barnen, och hade varit hos dem, ända till att modern kom och tog i dörren. Då hade de fått mycket bråttom att försvinna.

När barnen talade om för modern att de som lekte med dem hade varit oppe hos dem, under det hon varit borta, kunde de inte göra reda för varifrån de hade kommit. Men det var ett hål borta under bänken i stugan. Ett hål genom golvet. "De försvann där borta," sade barnen.

Modern kokte då en massa vatten, och skällade där med.

Hon fick emellertid mycket svåra och envisa utslag på händerna, för det är fel att skälla vättarna.

Små, svaga ljus, som syns ute ibland, kallas för vättljus. Meddel. har själv sett sådana ljus på marken. Hon försökte då tagga det som det skulle ha lyst ifrån, men det gick inte. Var

Skriv endast på denna sida!

ingenting!

ACC. NR. 5643

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Skåne Upptecknat av: Lage Nilsson
Härad: N. Åsbo Adress: Gårdby
Socken: Fagerhult Berättat av Lina Karlsson
Uppteckningsår: 1938 Född år 1863 i Fagerhult

20

Uppteckningen rör

Skogsnuvan (möte med skogshuggare).

En ogift karl, som högg i skogen, hade kärleksmöten med skogsnuvan. Han gick till henne ofta, och de satt sida vid sida.

Skogsnuvan skulle vara mycket vacker. Baktill var hon emellertid ihålig.

Då den här karlen en gång satt hos skogsnuvan, sade hon till honom att hon tyckte att det var roligt att lura en kristen. Han skall då ha svarat henne att han för sin del tyckte att det var lika roligt att lura Skam. - Skam skall tydligtvis vara detsamma som skogsnuvan här.

ACC. NR. 5643

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Upptecknat av:
Härad: Skåne Adress: Lage Nilsson
N. Åsbo Gårdby
Socken: Fagerhult Berättat av Lina Karlsson
Uppteckningsår: 1938 Född år 1863 i Fagerhult

21

Uppteckningen rör Skogsnuvan (hyvelspån som silverpengar).

Det var en kvinna, som hade gått till skogen för att hämta kreatur där. Hon hittade då på ett ställe stora vita, bra hyvelstickor, och tyckte att hon skulle ta med sig hem av dem för att ha att tända opp med. Hon tog några i förklädet - "tog så mycket hon skulle ha att börja med".

När hon kom hem och skakade ner stickorna ur förklädet i spisen, klingade det från dem, och hon såg då att det var silverpengar.

Hon hittade sedan aldrig mer några sådana hyvelstickor i skogen. Men hon ångrade sig att hon inte tog fler, och hade gått dit igen, för att söka.

Man ansåg att det var skogsnuvans tillhörigheter, som legat oppe på marken, och sett ut som hyvelstickor.

Man höll skogsnuvan för att vara mycket rik.

ACC. NR. 5643

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Upptecknat av:
Skåne Lage Nilsson
Härad: Adress:
N. Åsbo Gårdby
Socken: Berättat av
Fagerhult Lina Karlsson
Uppteckningsår: 1938 Född år 1863 i
Fagerhult

22

Uppteckningen rör Skogsnuvan (hänger ut tvätt).

Om morgnarna - sade man om skogsnuvan - var hon oppe tidigt, och tvättade sina vävar, och bredde ut dem över trätopparna. Man såg dem något vitt, som var utbrett över alla topparna på skogarna.

Hon tvättade och klappade med torskel. Och hade många vävar, för hon stal vävar för folk.

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR. 5643

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Skåne Upptecknat av: Lage Nilsson
Härad: N. Åsbo Adress: Gårdby
Socken: Fagerhult Berättat av Matilda Karlsson
Uppteckningsår: 1938 Född år -66 i Fagerhult sn

23

Uppteckningen rör

Bäckamannen i gestalt av karl, skållas.

Det var en som tog en bytta skållhet lut och skållade bäckamannen; då var han i skepnad av en gammal karl.

Men han blev inte skadad av det, för då han for i vattnet, så skrattade han så högt åt henne, som hade skållat honom.

Ja, hon trakterade oss med många historier, Nissa Bengta (om "Nissa Bengta," se meddelarnas biografi!)

ACC. NR. 5643

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Upptecknat av:
Härad: Skåne Adress: Lage Nilsson
N. Åsbo Gårdby
Socken: Fagerhult Berättat av Lina Karlsson
Uppteckningsår: 1938 Född år 1863 i Fagerhult

24

Uppteckningen rör Bäckamannen.

Elsa såg, när hon var barnflicka hos en i Hishult, bäckamannen. Han var där. Det var en kväll. Sent. Månjust. Hon och en annan av folket på gården, en piga eller annan flicka, var vid brunnen efter vatten. Då stod han där. Som en häst. Dubbelt så lång som en annan häst. Han stod där, medan de tog vattnet, och han stod kvar då de gick från brunnen.

Hon talade om det för mig sedan, då hon var hos mig med syning. Det var sen hon var gammal. Var väl en 60 - 65 år då, när hon talade om det. - Hon var född på Flygholmen i Hishult.

ACC. NR. 5643

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Skåne Upptecknat av: Lage Nilsson
Härad: N. Åsbo Adress: Gårdby
Socken: Fagerhult Berättat av Lina Karlsson
Uppteckningsår: 1938 Född år 1863 i Fagerhult

25

Uppteckningen rör

Bäckamannen.

En kvinna, som hade en kålhage, såg att det gick en häst i hagen en kväll framemot vintern, sedan det redan var snö på marken. Han ut och "skulle köra hästen den", för hon ville inte att han skulle äta upp kålen. Hon körde bort honom. Han kom tillbaka. Gång på gång!

Sen på morgonen, då var där inga andra spår än hennes egna spår. Hon hade emellertid trampat ner kålen. Det var hela resultatet. På dylika sätt ville bäckamannen lura folk.

ACC. NR. 5643

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Upptecknat av:
Skåne Lage Nilsson
Härad: Adress:
N. Åsbo Gårdby
Socken: Berättat av
Fagerhult Lina Karlsson
Uppteckningsår: 1938 Född år 1863 i
Fagerhult

26

Uppteckningen rör Bäckamannen (, som häst, vilken tvingas
att arbeta).

En som skulle gå efter en häst, träffade då han kom till sin häst en ung, fet och fin häst, som jick ijämter hans häst. Han lade då sele på denna och tog sin egen häst lös med sig hem. Han sade till om att man finge inte sela av den hästen eller ta av honom bet-selt varken natt eller dag, och han hade honom i en vecka och arbetade med honom. Det var en stark häst.

En kväll då som hästarna vattnades, ynkade sig en dräng över att hästen skulle dricka med selen på, och tog av honom selen. Han tog då ögonblickligen ett skutt ut i ån.

ACC. NR. 5643

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Skåne Upptecknat av: Lage Nilsson
Härad: N. Åsbo Adress: Gårdby
Socken: Fagerhult Berättat av Lina Karlsson
Uppteckningsår: 1938 Född år 1863 i Fagerhult

27

Uppteckningen rör Bäckamannen.

En gammal gumma berättade om en piga, som var i stegerset och bryggde; då kom det en häst och trädde in huvudet genom dörren - där var halvdörrar och den övre dörren var öppen. Han var så envis med att vilja dricka av vörten, som stod i en kittel inom dörren, och pigan slog efter honom och skulle köra bort honom, men han kom tillbaka.

När hon inte kunde bli honom kvitt, då sprang hon bort till grytan och tog en sådan eldbrand, där var i elden på spisen, och körde den i huvudet på hästen.

Då sprang han, och han tog ett skutt ut i ån, så att vattnet stänkte högt opp.

ACC. NR. 5643

Landskap: Skåne Upptecknat av: Lage Nilsson
Härad: N. Åsbo Adress: Gårdby
Fagerhult Matilda Karlsson
Socken: _____ Berättat av _____
Uppteckningsår: 1938 Född år 1866 i Fagerhult

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

28

Uppteckningen rör Bäckamannen.

Nissa Bengta i Skogsgård, som skulle ha varit över 100 år om hon levat nu, brukade tala om att hon hade sett en liten man en gång, som gick med en lykta i näven och letade efter något. Så såg det ut. Det var på natten. Hon talade med honom. Hon frågade vad han gick och letade efter. Hon hjälpte honom att leta.

Jenom det att hon jorde det gick de tillsammans neråt ån, och så då han kom ner till ån, hoppade han i ån.

"Jasså, det var ingen annan," sade Nissa Bengta. Hon lät ut att vara så bekant med bäckamannen, så det var inte som om det där skulle ha varit något konstigt för henne.

ACC. NR. 5643

Landskap: Skåne Upptecknat av: Lage Nilsson
Härad: N. Åsbo Adress: Gårdby
Socken: Fagerhult Berättat av Lina Karlsson
Uppteckningsår: 1938 Född år 1863 i Fagerhult

Uppteckningen rör Bäckamannen.

En dräng, som hette Sven, hade varit åt kvarnen vid Bökhult i Hishult. Vid Korsbro vid Skogsgården träffade han en spelman. Han kände ijän honom som Påvel Rosenlöv, och tog upp dosan och bjöd honom på snus. Men Rosenlöv höll inte till godo.

"Är du bleven så sturtsk," frågade drängen. Den han bjöd på snus smockade till dosan för honom, så att han förlorade den-samma, och slog honom själv så att stöp.

Drängen kom emellertid upp ijän, men han var förvirrad. Han hade mjöl med sig till sin far. Hans far bodde bredvid vägen, som han körde, för han tjänade i Smedhult, men vid det att han var vid föräldrahemmet mindes han inte att han skulle lämna mjöl där. Hans far var ute och frågade, men han svarade att han hade inte något mjöl med till honom, och då måste hans far gå ända till kvarnen, där han fick veta att sonen hade varit redig i huvudet, när han for från kvarnen.

När han kommit hem till gården, där han tjänte, märkte man

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

29

(2 sid.)

forts!

ACC. NR. 5643

Landskap: Skåne Upptecknat av: Lage Nilsson
 Härad: N. Åsbo Adress: Gårdby
 Socken: Fagerhult Berättat av: Lina Karlsson
 Uppteckningsår: 1938 Född år 1863 i Fagerhult

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

30

Uppteckningen rör Bäckamannen.

2

ju dels att drängen "var bleven alldeles tosig" och lika grant att han var grusig och nersmord på kläderna, som om han hade legat på vägen. Dosan med snuset låg förresten på vägen borta vid Korsbro, och man hittade den sen.

Man lät emellertid drängen röka sig med krut, och då han sov över natten var han bra i jä.

Meddel. säger att utom benämningen bäckamannen har även benämningen Näcken [näckan] bland gammalt folk förekommit som beteckning på väsendet ifråga.

ACC. NR. 5643

Landskap: M. o. Upptecknat av: Lage Nilsson
Härad: N. Asbo Adress: Gårby
Socken: Fagerhult Berättat av: Lina Karlsson
Uppteckningsår: 1938 Född år -63 i Fagerhult

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

31

Uppteckningen rör Svin vid kyrkogården.

En som kom till Fagerhult. För tidigt ö skulle
vänta. Gick sig utanom kyrkogården.

Då kom det en hel mängd stora svin,
som kom ut från kyrkogården och gav
sig ner där ner mot där som begravd
bor. Han blev rädd. Detta hände
tidigt en morgon, innan solen gick upp.

En annan, som hade hemma i Jönköping
och ö hade sin hustru från Bernad, fick
sin öde svägar med sig användes, ö der-
ne åkte med honom från kyrkogården ö
off t. Bernad.

ACC. NR. 5643

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Skåne Upptecknat av: Lage Nilsson
Härad: N. Åsbo Adress: Gårdby
Socken: Fagerhult Berättat av Matilda Karlsson
Uppteckningsår: 1938 Född år 1866 i Fagerhult

32

Uppteckningen rör Levande gris nergrävd i ladugård.

Meddel:s nabo, en karl på omkr. 76 år, är inflyttad från Vittsjö sn. Han hade en gris, som var sjuk. Man ansåg att det kunde inte vara hopp om livet. Grannarna rådde honom att han borde avliva grisen.

"Nej, då skall jag åtminstone gräva ner den i ladugården," sade han. Och jorde också. Han grov ner den levande, och han ansåg att han jenom att jöra på det sättet, skulle få god tur.

Men de som visste om handlingen tyckte att han var fånig, som hade sådant för sig.

ACC. NR. 5643

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Skåne Upptecknat av: Lage Nilsson
Härad: N. Åsbo Adress: Gårdby
Socken: Fagerhult Berättat av: Lina Karlsson
Uppteckningsår: 1938 Född år 1863 i Fagerhult

33

Uppteckningen rör Goanisse.

Goanisse - en helt annan person än tomten - helt enkelt densamma som Fan.

Goanisse kunde emellertid jöra mycket arbete, när man var god mot honom.

När man höstade hö, så kunde han gå efter hö; så kunde han tagga flera lass i famnen och bära hem.

På en stor gård, hade de hö ute och det såg ut till att vilja bli regn. Husbonden bad goanisse gå efter litet hö, så att han fick något *bränt*, före regnet kom.

"Jag tappte litet grand nere vid bron," kom goanisse in och sade.

Bonden skickade då sin dräng för att han skulle gå efter det, som goanisse hade tappat, men denne fick hem ijan efter häst och vagn. Ett helt lass hö låg det nere vid bron. Och goanisse hade burit hem hö så att hela gården låg full.

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR. 5643

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Skåne Upptecknat av: Lage Nilsson
Härad: N. Åsbo Adress: Gårdby
Socken: Fagerhult Berättat av: Lina Karlsson
Uppteckningsår: 1938 Född år -63 i Fagerhult sn

34

Uppteckningen rör

Trollsmör?

Man talade om stjärnskott förr på så sätt att man sade att stjärnor föllo ner och blevo något gult, frasigt i gräset.

Det nästan liknade grädden, som blir av mjölken efter nykalvade kor, om man vispar den förskräckligt mycket. Man trodde att det kom från luften, och att det skulle ha varit farligt, ifall det hade träffat någon. Men annars så var det inte farligt! Jag såg sådant många gånger. Det kunde vara så mycket som ungefär en matsked full.